

USA:n VÄLIVAALIT

Marraskuu 1966

Marraskuun 8. päivän välivaalit Yhdysvalloissa muodostuivat tilastojen valossa seuraaviksi: 89. kongressissa demokraateilla oli edustajainhuoneessa 294 paikkaa ja republikaaneilla 139 paikkaa. Tammikuusta lähtien 90. kongressissa demokraateilla on edustajainhuoneessa 248 paikkaa ja republikaaneilla 187 paikkaa. Senaatissa edellä kuvattu tilanne oli ennen vaaleja: demokraateilla 67 paikkaa ja republikaaneilla 33, vaalien jälkeen: demokraatit 64, republikaanit 36.

Vaaleissa äänestettiin kaikista 435 edustajainhuoneen paikasta, 35 senaatin paikasta, 35 kuvernöörin virasta sekä tavan mukaan osavaltioiden lainsäädäntöelinten paikoista ja paikallisista viranomaisista. Lisäksi listoilla oli noin 400 lisäsehdotusta perustuslakiin ja mielipidetiedustelua.

Ennen vaaleja suoritettut lukuisat mielipidetutkimukset osoittivat, että republikaneilla oli mahdollisuus voittaa takaisin ainakin osa niistä kongressipaikoista, jotka he olivat menettäneet Barry Morris *Goldwaterin* tappion mukana vuonna 1964. Tätä käsitystä tukivat myös välivaalien tulokset yleensä, jolloin oppositiopuolue on lähes aina voittanut voittanut muutaman paikan. Sen sijaan ennen vaaleja laaditussa spekulatiiossa todettiin yleisesti, että Vietnamin sota ja inflaatiokehitykseen liittynyt taloudellinen tilanne eivät olleet muodostuneet varsinaisiksi kiistakysymyksiksi kansallisella tasolla.

Republikaanien yllättävän suuri »voitto» — 47 paikkaa edustajainhuoneessa, 3 paikkaa senaatissa ja 8 kuvernöörinvirkaa — toi lähinnä esiin uusia

melko nuoria poliitikkoja ja muutti kongressin tasapainoa. Yhdysvallat palasi toistaiseksi lähes normaaliin kaksipuoluejärjestelmään ainakin sikäli, että presidentti Lyndon *Johnsonin* tunnetusti voimakas ote kongressista löystyy luultavasti ainakin toistaiseksi.

Uudessa kongressin tasapainossa on Etelän 82 demokraatilla merkittävä osuutensa presidentin *Great Societyyn* liittyvässä sosiaalipoliittisessa lain-säädännössä.

»Congressional Quarterly» toteaa, että 89. kongressissa edustajainhuone kannatti erään asennetutkimuksen mukaan esimerkiksi mallikaupunkeihin, vuokrahyvityksiin ja yleisiin liikennevälineisiin liittyviä uudistuksia 218 äänellä 195 vastaan. Julkaisu ennustaa, että 90. kongressissa 217 jäsentä vastustaa näitä uudistuksia ja vain 177 on näiden uudistusten kannalla. 41 ääntä on epävarmaa. Lehti toteaa myös, että edellisen kongressin aikana 240 jäsentä kannatti »sota köyhyyttä vastaan» ohjelmaa 191 jäsenen ollessa sitä vastaan. Uudessa kongressissa vain 191 kannattaa tätä ohjelmaa ja 225 vastustaa sitä.

Siitä huolimatta, että 90. kongressi on ehkä koostumukseltaan vanhoillisempi kuin 89. kongressi, tämän syksyn välivaalit toivat esiin muutaman merkittävän uuden republikaanisen poliitikon, joista kolmen todetaan yleisesti olevan »maltillisia». Nämä kolme kansallisiksi poliittisiksi hahmoiksi kohonnutta republikaania ovat senaattori Charles H. *Percy* Illinoisista, senaattori Edvard W. *Brocke* Massachusettsista ja Oregonin uusi kuvernööri Mark O. *Hatfield*.

Ehkä oudoin poliittinen ilmiö oli Ronald *Reagan*, josta tuli Kalifornian uusi republikaaninen kuvernööri. Elokuvatähden ura, televisio ja tunnettu mainostoimisto Spencer & Roberts auttoivat Reaganin »imagen» luomisessa. Reagan keskittyi vaalitaistelussaan lähes pelkästään moraalikysymyksiin. Kirjassaan »Where is the Rest of Me?» hän käsittelee hallintoa ja politiikkaa moraalikysymyksenä — kysymyksenä vapaudesta ja orjuudesta, elämästä ja kuolemasta. Hän nimittää tämän päivän liberaaleja henkilöiksi, jotka uskovat enemmän hallituksen valvontaan kuin vapauteen.

Myös Alabaman kuvernöörinvaalit herättivät huomiota. George *Wallace* ei voinut enää lain mukaan palvella utta kautta, joten rouva Lurleen Wallace valittiin uudeksi varjokuvernööriksi. Georgiassa kuvernöörinvaalit jäivät ratkaisemattomaksi, koska write-in-äännet esivaaleissa hävinnelle entiselle kuvernöörille *Arnallille* estivät Lester *Maddoxin* valitsemisen. Ratkaisusta tuli monimutkainen lainopillinen kysymys, koska liittovaltion tuomarit eivät hyväksyneet ratkaisuvaltaa Georgian valtion lainsäädäntöelimelle. Näiden kahden Etelän valtion kuvernöörinvaalit herättivät mielenkiintoa myös siksi, että George *Wallace* on ilmoittanut olevansa kiinnostunut vuoden 1968 presidentinvaaleista, joita silmällä pitäen hän aikoo luoda Syvään Etelään uuden »kolmannen puolueen».

Välittömästi vaalien jälkeen alettiin spekuloida uusilla presidenttiehdokkailla. Eräät katsoivatkin vaalien olleen juuri tässä suhteessa merkitykselliset. Republikaanien näkyvimmäksi uudeksi presidenttiehdokkaaksi kohosi Michiganin uudelleen valittu kuvernööri *George Romney*.

Republikaanien toiveikkuus vuotta 1968 silmällä pitäen perustui sekä tilastoihin että uusiin poliittisiin johtajiin, jotka olivat saavuttaneet laajan kansallisen kannatuksen. Tilastojen mukaan 25 osavaltiossa on republikaaninen kuvernööri. Näihin kuuluu viisi maan suurinta osavaltiota. Näiden valtioiden valitsijamiesäänimäärä on 293. Presidentin valitsemiseen riittää 270 valitsijamiesääntä. Näiden lukujen lisäksi republikaanit ovat luetelleet seuraavia ehdokkaita Romneyn lisäksi: *Richard Nixon*, joka vaalitaistelun aikana saavutti uutta vaikutusvaltaa puolueessa, edellä mainitut *Ronald Reagan*, *Charles H. Percy*, *Mark O. Hatfield* ja *Edward W. Brooke* sekä Ohion kuvernööri *James A. Rhodes*. Näistä nimistä on jo alettu muovailla erilaisia yhdistelmiä presidentin- ja varapresidentin virkoja silmällä pitäen. Samalla on kuitenkin ilmennyt, että republikaaninen puolue ei ole vieläkään selvittänyt sisäisiä ideologisia ristiriitaisuuksiaan, vaan vuoden 1964 vaalitaistelun ajalta peräisin olevat jakautumat ovat tulleet jälleen esiin.

Pasi Rutanen